

رشد اقتصادی

بنا بر اعلام بانک مرکزی، رشد اقتصادی کشور طی نیمه نخست ۱۳۹۶ برابر با ۴.۵ درصد بوده که بالاترین رشد مربوط به بخش گروه نفت با سهم ۱.۳ واحد درصدی در رشد است. دو گروه بازرگانی، رستوران و هتلداری و حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات از رشد بالایی طی نیمه نخست ۱۳۹۶ برخوردار بودند و ۱.۲ واحد درصد از کل رشد اقتصادی کشور در نیمه نخست مربوط به رشد ارزش افزوده این دو گروه بوده است. با توجه به اهمیت فعالیت‌های مذکور در اشتغال‌زایی و ایجاد تحرک در سایر صنایع وابسته، لزوم توجه بیشتر به این فعالیت‌ها به ویژه در شهرهای بزرگ کشور برای تحقق پتانسیل بالای رشد اقتصادی ضرورت دارد.

در همین مدت اگرچه رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص، از منفی بودن خارج شده ولی رشد ضعیف نزدیک به صفر دارد که از کاهش سرمایه‌گذاری و واردات کالاهای سرمایه‌ای از جمله ماشین‌آلات ناشی می‌شود. رفع موانع برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، بروز رسانی خطوط تولید و توسعه تولیدات جدید با تاکید بر بهره‌برداری از تکنولوژی‌های جدید بخصوص از مسیر جذب سرمایه‌گذاری خارجی، از اقداماتی است که می‌تواند روند رشد سرمایه‌گذاری در کشور را بهبود دهد.

مثبت شدن ارزش افزوده بخش ساختمان از فصل دوم ۱۳۹۶ و انتظار رشد بیشتر آن در فصول آینده همراه با تحقق رشد ۱۲.۸ درصدی تعداد معاملات مسکن در شهر تهران طی یازده ماهه ۱۳۹۶، چشم‌انداز امیدوارکننده‌ای را برای این بخش و صنایع وابسته پیشین و پسین بخش ساختمان، نوید می‌دهد.

صندوق بین‌المللی پول رشد اقتصادی ایران برای سال ۲۰۱۷ را معادل ۳.۵ درصد برآورد و برای سال ۲۰۱۸ معادل ۳.۷۵ درصد پیش‌بینی کرده است که از میانگین رشد ۳.۷ درصد پیش‌بینی شده برای کل جهان و رشد ۲.۸ درصد برای منطقه منا، بالاتر و در عین حال از رشد برخی اقتصادهای نوظهور مانند هند و چین کمتر است. اگرچه رشد پیش‌بینی شده برای اقتصاد ایران در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با سال ۲۰۱۷، کمی بهبود یافته ولی در مقایسه با پتانسیل نهفته در اقتصاد ایران و ارقام رشد بلند مدت، تفاوت زیادی دارد.

تجارت

تجارت کالایی ایران با ۲۸ کشور عضو اتحادیه اروپا طی سال ۲۰۱۷ به ۲۱ میلیارد یورو نزدیک شد که از رشد ۵۲ درصدی برخوردار بود. بهبود ۲ میلیارد یوروری تراز کالایی ایران با اروپا از توفیقات مهمی بود که طی سال گذشته میلادی حاصل شد. با توجه به حضور بیشتر کشورهایمانند ترکیه و عربستان در بازار اروپا و چند برابر بودن حجم تجارت آنها با اتحادیه اروپا، امید است طی سال آینده، ضمن توسعه هر چه بیشتر فعالیت‌های دیپلماسی کشور، شاهد دو برابر شدن حجم تجارت کالایی ایران با اروپا با تاکید بیشتر بر رشد صادرات غیر نفتی باشیم.

صندوق بین‌المللی پول تراز حساب جاری ایران برای سال ۲۰۱۷ را معادل ۲۱.۶ میلیارد دلار برآورد کرده که در مقایسه با رقم ۱۶.۴ میلیارد دلار سال ۲۰۱۶، بیش از ۵ میلیارد دلار بهبود داشته است. همچنین پیش‌بینی شده که

این رقم در سال ۲۰۱۸ به ۲۳.۴ میلیارد دلار برسد که اتفاق مثبتی است. قابل توجه است در سال ۲۰۱۷ ایران در فهرست ۱۸۸ کشور جهان، رتبه پانزدهم را به لحاظ دارا بودن حساب جاری مثبت، بخود اختصاص داده است.

صندوق بین المللی پول رشد حجم واردات کالایی برای سال ۲۰۱۸ ایران را ۲.۷ درصد و رشد حجم صادرات کالایی را ۲.۵ درصد پیش بینی کرده که در مقایسه با پتانسیل و نیاز ایران برای رشد تجارت، ارقام پایینی است و لزوم توجه بیشتر برای رفع کاستی ها در بخش تجارت و افزایش آن بویژه در حوزه صادرات کالایی را می طلبد.

بر اساس آخرین آمار منتشر شده توسط بانک مرکزی، تراز بازرگانی کالای غیر نفتی ایران در نیمه نخست ۱۳۹۶ به رقم منفی ۱۸.۵ میلیارد دلار رسیده که در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۵، حدود ۵ میلیارد دلار تضعیف شده است. علی رغم ثبت رشد ۷.۸ درصدی برای صادرات غیر نفتی در همین مدت، بدلیل پایین بودن رشد صادرات غیر نفتی و در مقابل رشد بالاتر واردات، تراز کالای غیر نفتی، عملکرد مثبتی نداشته است. این در حالی است که طی نیمه نخست ۱۳۹۶ در بخش صادرات نفتی، ۲۰ درصد رشد داشتیم. طبق اعلام وزارت نفت، ایران موفق شد تا در مجموع در سال ۲۰۱۷ معادل ۲.۶ میلیون بشکه در روز صادرات نفتی شامل ۲.۱۳ میلیون بشکه نفت خام و ۰.۴۹ میلیون بشکه میعانات گازی داشته باشد.

تراز خدمات هم طی نیمه نخست ۱۳۹۶ معادل منفی ۴ میلیارد دلار اعلام شده که نسبت به مدت مشابه قبل حدود ۱.۳ میلیارد دلار تضعیف شده است. با توجه به پتانسیل بالای کشور در زمینه جذب گردشگر خارجی، در صورت تامین زیر ساخت های لازم و رفع موانع، درآمد قابل توجهی از این حوزه می توان کسب کرد.

بازار پول

آخرین رقم برای نقدینگی کشور مربوط به آذر ۱۳۹۶ و معادل ۱۴۴۵ هزار میلیارد تومان است که اگرچه در مقایسه با آذر ۱۳۹۵ از ۲۲ درصد رشد داشته ولی خوشبختانه روند رشد آن، نزولی است. امید است با کنترل بیشتر نرخ رشد نقدینگی و نرخ رشد پایه پولی، از تبدیل شدن انباشت نقدینگی به تورم و برگشت تورم دو رقمی جلوگیری شود و در ماه های آینده، دستاورد نرخ تورم ۹.۹ درصدی یکساله منتهی به بهمن ۱۳۹۶، دچار تزلزل نشود.

بدهی بخش دولتی به بانک مرکزی، به عنوان یکی از عوامل اثر گذار بر رشد پایه پولی و به تبع آن تورم، در آذر ۱۳۹۶ به ۶۳.۳ هزار میلیارد تومان رسیده و بدهی بانکها به بانک مرکزی معادل ۱۱۳ هزار میلیارد تومان بوده که خوشبختانه بدلیل اعمال انضباط بیشتر و نظارت بانک مرکزی، از رشد آنها نسبت به آذر ۱۳۹۵ کاسته شده و ارقام رشد از دو رقمی به تک رقمی تبدیل شده است.

نسبت تسهیلات پرداختی بانکها به تولید ناخالص داخلی کشور طی نیمه نخست ۱۳۹۶ بهبود یافته و به ۳۷ درصد نزدیک شده که اگرچه توفیق خوبی است ولی در مقایسه با ارقام مشابه سایر کشورها از جمله رقم ۷۰ درصد برای ترکیه، پایین است.

تسهیلات پرداختی بانکها طی ده ماهه ۱۳۹۶ معادل ۴۶۲.۳ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سال قبل، ۸ درصد افزایش یافته است. همچنان بخش اعظمی از تسهیلات پرداختی طی این مدت به سرمایه در گردش یعنی حدود ۶۲

درصد اختصاص دارد و فقط ۱۴ درصد آن برای ایجاد و توسعه تخصیص داده می‌شود. لازم است ضمن توجه به نیازهای مالی بخش های توسعه، نسبت تسهیلات پرداختی جدید به تمدیدی ها هم افزایش یابد.

عملکرد بودجه

رشد ۵۶.۴ درصدی درآمد حاصل از صادرات نفت خام طی نه ماهه ۱۳۹۶، رشد ۹۱ درصدی پرداخت‌های عمرانی و رشد ۷۵ درصدی واگذاری دارایی‌های مالی از نقاط مثبت عملکرد بودجه و در مقابل رشد ۱۶.۸ درصدی پرداخت‌های هزینه‌ای و تضعیف ۱۹ هزار میلیارد تومانی تراز عملیاتی بودجه (تفاضل هزینه‌ها از درآمدها) از نقاط منفی عملکرد بودجه محسوب می‌گردد. طی نه ماهه ۱۳۹۶ سهم هزینه‌های عمرانی دولت از کل مخارج فقط ۱۴ درصد بوده در حالی که سهم هزینه‌های جاری حدود ۷۶ درصد بوده است. همواره یکی از درخواست‌های بخش خصوصی، لزوم کاهش هزینه‌های دولت و توجه به چابک‌سازی و ارتقاء کارایی دستگاه‌های دولتی ضمن تاکید بیشتر به افزایش هزینه‌های عمرانی و انجام آن از طریق مشارکت دادن بخش خصوصی در انجام پروژه‌ها با توجه به نیاز کشور به توسعه زیر ساختها بوده و می‌باشد.

فعالیت‌های صنعتی

یکی از بخش‌های مهم اقتصادی کشور، بخش صنعت است. بر اساس گزارش بانک مرکزی برای شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی طی نیمه نخست ۱۳۹۶ رشد این شاخص ۴.۹ درصد اعلام شده که محرک‌های تامین این رشد محدود به فعالیتهای کمی بوده و ۴.۳ واحد درصد از این رشد از محل سه فعالیت صنعتی تولید وسایل نقلیه موتوری، صنایع شیمیایی و فلزات اساسی تامین شده است و در مقابل بخشی از فعالیتهای صنعتی کشور یا مواجه با رکود هستند و یا از سطح تولیدات پایینی برخوردارند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد در نیمه نخست ۱۳۹۶، تعداد ۱۱ رشته فعالیت صنعتی با کاهش تولید نسبت به مدت مشابه ۱۳۹۵ برخوردار بودند. دو فصل متوالی یا بیشتر است که فعالیتهای صنعت منسوجات، پوشاک، تولید چرم و مصنوعات چرمی، صنعت دارو، صنایع تولید ماشین‌آلات و تجهیزات، صنایع تولید سایر وسایل نقلیه غیر موتوری و صنعت تعمیر و نصب ماشین‌آلات و تجهیزات با کاهش تولید و یا رکود مواجه هستند. در بین ۲۴ فعالیت صنعتی، فقط ۸ گروه صنعتی وجود دارد که شاخص تولید آنها در نیمه نخست ۱۳۹۶، بالاتر از رقم ۱۰۰، رقم سال پایه ۱۳۹۰، است. یعنی سطح تولید ۱۶ فعالیت صنعتی در کشور، کمتر از ارقام سال ۱۳۹۰ می‌باشد.

وضعیت بیکاری

طبق آمار فصل پاییز مرکز آمار ایران، در مقایسه با پاییز ۱۳۹۵ حدود ۹۵۷ هزار نفر بر تعداد شاغلان کشور افزوده شده که موفقیت بزرگی است. با وجود رشد تعداد شاغلان کشور بدلیل افزایش تقریبی یک میلیون نفری جمعیت فعال و ورود آنها به بازار کار، همچنان حدود ۳.۱ میلیون نفر بیکار در کشور وجود دارد که ۵۴ درصد از آنان را جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله تشکیل می‌دهد. نرخ بیکاری کشور برای فصل پاییز ۱۱.۹ درصد گزارش شده که این نرخ برای زنان کشور ۱۹.۱ درصد و برای مردان ۱۰.۱ درصد و برای جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله ۲۵ درصد است. لزوم اعمال سیاستهایی برای

جذب بیشتر جوانان به بازار کار و رفع محدودیتها برای حضور بیشتر زنان در فعالیتهای اقتصادی، از اقداماتی است که توجه ویژه ای را در بخش سیاست های اشتغال کشور، می طلبد.

محیط کسب و کار

یکی از موضوعاتی که طی سالهای گذشته همواره بخش خصوصی بر آن تاکید کرده است، لزوم مساعد سازی محیط کسب و کار برای فعالان اقتصادی است. تجارب مربوط به موفقیت های کشورهای جهان در آشکار سازی و فعال نمودن پتانسیل رشد حاکی از تلاش مستمر و پیگیر برای تغییر رویکردهای حاکمیت آنها نسبت به جهان و انجام اصلاحات اساسی بخصوص در بخش نهادها و مقررات بوده است. هیچ کشوری در جهان نیست که بدون برقراری تعاملات سازنده با سایر کشورهای جهان به توسعه و پیشرفت دست یافته باشد و یا بدون تقویت نهادها، انجام اصلاحات ساختاری و ایجاد محیطی توانمند ساز و مناسب برای فعالیتهای اقتصادی، قادر به ریشه کن کردن فقر و کاهش نرخ بیکاری و تورم شده باشد.

در مقایسه با سایر کشورها، متوجه می شویم که انجام بخش عمده ای از اصلاحات نیاز به هزینه و سرمایه گذاری خاصی نداشته و در صورت اراده و عزم مسئولان، با ساده سازی و حذف مقررات زائد و دست و پاگیر اداری می توان مشابه سایر کشورها، محیط را برای کسب و کار تسهیل و فرآیندها را سرعت بخشید. مطالعه اتاق تهران در رابطه با شاخص تجارت فرامرزی بانک جهانی نشان می دهد که اگر زمان لازم برای انجام امور اسنادی و انطباق مرزی صادرات و واردات ایران نسبت به وضعیت فعلی، به میزان ۵۰ درصد تقلیل یابد، نه تنها تجارت کشور سرعت می یابد بلکه موقعیت ایران در شاخص تجارت فرامرزی بانک جهانی هم حداقل ۳۰ پله، بهبود پیدا می کند که به نوبه خود باعث بهبود کل شاخص انجام کسب و کار ایران نیز می گردد.

تردید در انجام برخی اقدامات بویژه در بخش گمرک در رابطه با ایجاد پنجره واحد نیست ولی پیگیری برای رفع نواقص و ایرادات آن از طریق هماهنگی با بخش خصوصی در زمینه شناسایی گلوگاهها و نقاط آسیب رسان، موارد مهمی است که رفع آنها، از کاسته شدن تاثیرات مثبت اقدامات گمرک و سایر دستگاهها، جلوگیری نموده و اثر بخشی واقعی اقدامات را تقویت خواهد نمود.